

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 13 ธ.ย. 2552	ปีที่ 19	ฉบับที่ 6624	หน้า 5
------------------------------------	------------------------	-------------	-----------------	-----------

ประเพณี ตานสลาก

ประ

เพณีทางสลาก คือ การทำบุญสลากภัต
ในล้านนาไทย มีชื่อเรียกแตกต่างกันไป
ตามท้องถิ่น บางแห่งว่า "กินก๋วยสลาก"

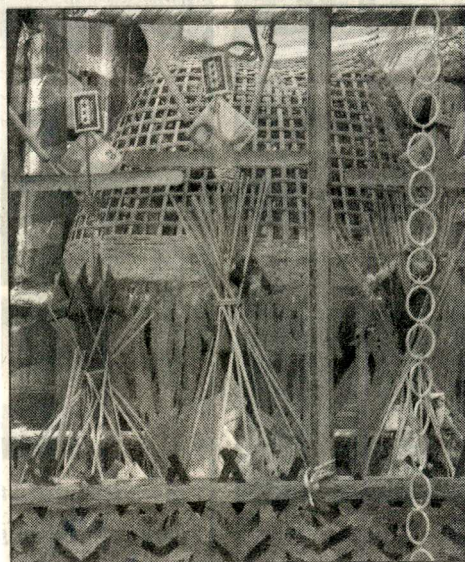
บางแห่ง "กินสลาก" "ตานก๋วยสลาก" ในความหมาย
เป็นอย่างเดียวกัน สำหรับวิธีการทำบุญมีแตกต่างกัน
ไปตามความนิยมในท้องถิ่นของตน

ประเพณีกินก๋วยสลากหรือตานสลากนี้เป็น
ประเพณีเก่าแก่ที่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา ตั้งแต่
พุทธสมัยที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่
ปรากฏในพระธรรมบทขุททกนิกายว่า พระพุทธองค์
ทรงสรรเสริญพระสาวกอรหันต์ของพระองค์คือพระ
โกณฑธานเถระ ซึ่งเป็นผู้มีโชคดีในการจับสลากได้ที่หนึ่ง
ทุกครั้ง แม้พระพุทธเจ้าก็สู้ท่านไม่ได้ พระสาวก
ทั้งหลายมีความสงสัยว่าทำไมท่านจึงมีโชคดีในการจับ
สลากได้ที่หนึ่งทุกครั้ง พระพุทธเจ้าตรัสรับบอกแก่
ภิกษุสงฆ์ทั้งหมดว่า โกณฑธานปรารถนาว่าถ้าเลือกอะไร
แข่งขันอะไร ขอให้ได้ที่หนึ่งเสมอตั้งนั้นในชาตินี้โกณฑธาน
จึงเป็นคนโชคดี

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	11 ธ.ย. 2552	19	6624	5

ในสมัยพุทธกาล ขณะที่พระพุทธเจ้าประทับ ณ พระเชตวันมหาวิหารนั้น วันหนึ่งนางกุมาริผู้หนึ่งได้ อุ้มลูกชายวิ่งหนีนางยักขินีผู้มีเวรต่อกันหลายชาติแล้ว ติดตามมาจะทำร้ายลูกของนาง นางเห็นจวนตัวจะวิ่งหนีไปที่อื่นไม่ได้ จึงพาลูกวิ่งเข้าไปในพระเชตวันเข้าไป พระวิหารขณะที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมอยู่ นางเอาลูกน้อยวางแทบเท้าพระบาทแล้วกราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอทรงโปรดเป็นที่พึ่งแก่ลูกชายของหม่อมฉันเถิดพระเจ้าข้า” พระพุทธเจ้าได้หยุดพดติกรรมที่จองเวรของนางกุมาริกา และนางยักขินีด้วยการตรัส

คำสอนว่า “เวรย่อมไม่ระงับด้วยเวร เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวรธรรมนี้เป็นของโบราณ” แล้วทรงให้นางทั้งสองเห็นผิตชอบชั่วดี นางยักขินีรับศีล 5 แล้วนางก็ร้องให้สะอึกสะอื้น กราบทูลพระพุทธเจ้าว่านางไม่รู้จักไปทำมาหากินอย่างไรเพราะรักษาศีลเสียแล้ว นางกุมาริกาจึงรับอาสาจะพานางไปอยู่ด้วยนางได้รับอุปการะจากนางกุมาริกาหลายประการ นึกถึงอุปการะ อยากจะตอบแทนบุญคุณ จึงเป็นผู้พยากรณ์บอกกล่าวเรื่องราวอุตุนิยมวิทย์ฯ คือ บอกให้นางกุมาริกาท่านานในที่ดอนในปีฝนมาก ทำนาในที่ลุ่มเวลาฝนแล้ง นางกุมาริกาได้ปฏิบัติตามทำให้ฐานะร่ำรวยขึ้นยิ่งกว่าคนอื่น ๆ ในละแวกนั้น คนทั้งหลายจึงมีความสงสัยจึงถามนางกุมาริกาว่าเป็นอย่างไร ได้รับคำตอบว่า นางยักขินีเป็น

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ ๗ ก.ย. 2552	ปีที่ 19	ฉบับที่ 6624	หน้า 5
------------------------------------	-----------------------	-------------	-----------------	-----------

ผู้ออกกล่าวให้ คนทั้งหลายจึงพากันไปหานางชอบอกให้อย่างเดียวกับนางกุมาริกา คนทั้งหลายได้รับอุปการะจากนางยักขินีจนมีฐานะร่ำรวยไปตามๆกัน ด้วยความสำนึกในบุญคุณ จึงพากันนำเอาเครื่องอุปโภคบริโภค อาหารการกินเครื่องใช้มาส่งเว่ยอยู่เป็นอันมาก ข้าวของที่สำนักนางยักขินีจึงมีมากเหลือกินเหลือใช้ นางจึงนำมาทำเป็นสลากภัต โดยให้พระสงฆ์ได้ทำการจับตามเบอร์ดด้วยหลักของอุปโลกนกรรม คือ ของที่ถวายมีทั้งของมีราคามาก ราคาน้อย พระสงฆ์องค์ใดได้ของมีค่าน้อยก็อย่าเสียใจ ให้ถือว่าเป็นโชคของตนเอง ดีหรือไม่ดี การถวายแบบจับสลากของนางยักขินีนั้นนับเป็นครั้งแรกแห่งประเพณีทำบุญสลากภัต หรือทานสลากในพระพุทธศาสนา

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 13 ก.ย. 2552	ปีที่ 19	ฉบับที่ 6624	หน้า 5
------------------------------------	------------------------	-------------	-----------------	-----------

การทำบุญทางสลากภัต นับเป็นประเพณีที่สำคัญของล้านนาไทย ประการหนึ่ง เนื่องมาจากศานนิยมที่สืบทอดทำมาแต่โบราณจนกลายเป็นประเพณี สืบมาช้านานคือ

1. ประชาชนว่างจากภารกิจการทำงาน
2. ผลไม้ เช่น ส้มโอ ส้มเขียวหวาน ส้มเกลี้ยง กำลังสุก
3. ประชาชนหยุดพักไม่เดินทางไกลเพราะเป็นฤดูฝน
4. พระสงฆ์จำพรรษาอย่างพร้อมพร้อม
5. ได้โอกาสสงเคราะห์คนยากจนเป็นสังคหทาน
6. ถือว่าเป็นอานิสงส์แรง คนทำบุญสลากมักจะมีโชคลอยมา
7. มีโอกาสหาเงินและวัสดุบำรุงวัด

ด้วยเหตุผล 7 ประการนี้ ประชาชนชาวไทยในล้านนาจึงนิยมทำบุญ สลากภัตกันเกือบทุกวัน มีแต่ว่าหากวัดใดมีงานตั้งธรรมหลวง (ฟังมหาชาติ) วัด นั้นจะเว้นจากการทำบุญสลากภัต

ประเพณีถวายสลากภัตหรือประเพณีถวายข้าวสลาก หรือกินก๋วย สลากนั้น ทำกันมาตั้งแต่เดือน 12 เหนือเพ็ญ เรื่อยมาจนถึงต้นเดือนยี่เหนือ คือ ช่วงเดือน 11-12 ของภาคกลาง ชาวบ้านจะนำพืชผลมาถวายเป็นก๋วยสลาก นิมนต์พระสงฆ์จากวัดใกล้เคียงมารับไทยทานสลาก ซึ่งศรัทธาประชาชนร่วมกัน ถวาย สลากภัตของทางเมืองเหนือ ประกอบด้วย

1. สลากหน้อย คือ สลากกระชูลึก
2. สลากก๋วยใหญ่ หรือ สลากโชค

สลากก๋วยเล็ก ใช้ถวายอุทิศแด่ผู้ตาย หรือทำบุญเพื่อเป็นกุศลใน ภายหน้า ส่วนสลากก๋วยใหญ่ ใช้ถวายเป็นมหากุศลสำหรับบุคคลผู้มีกำลังศรัทธา และร่ำรวยเงินทอง ทำถวายเพื่อเป็นพลปัจจัย ให้มีกุศลมากขึ้น พิธีถวายสลากภัต ที่นิยมมี 3 ประเภท คือ

1. สลากเอาเส้น ซึ่งประชาชนจับสลาก แล้วนำไทยทานไปถวาย
2. สลากที่พระสงฆ์จับสลาก
3. สลากย้อม ซึ่งนิยมทำกันในกลุ่มไทยยong ซึ่งหญิงสาวภายใน หมู่บ้านจัดถวายเป็นประเพณี

ประเพณีสลากภัตที่ทำกันในล้านนาในปัจจุบันนี้ นิยมให้พระสงฆ์จับ สลากเองเป็นส่วนมาก เพราะง่ายและทันเวลา เพื่อให้การศึกษาเกี่ยวกับ สลากภัตของล้านนาไทยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ประเพณีการ “ทานข้าวสลาก” หรือการ “กินก๋วยสลาก” ตาม ลำเนียงพูดของเมืองเหนือนี้ หมายถึงประเพณีทานสลากภัต เป็นประเพณีที่ชาว เหนือถือสืบเนื่องมานานแล้ว การทานก๋วยสลากจะเริ่มในราวเดือน 12 เหนือ

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 13 ก.ย. 2552	ปีที่ 19	ฉบับที่ 6624	หน้า 5
------------------------------------	------------------------	-------------	-----------------	-----------

(คือเดือน 10 ได้ เดือนกันยายน) และสิ้นสุดลงในเดือน
เกียงดับ (เดือน 11 ได้) การทาก้วยสลาก (หรือ
บางแห่งเรียกว่า ตานข้าวสลาก)

ก่อนวันทำพิธี “ทาก้วยสลาก” 1 วัน
เรียกว่า “วันดา” คือเป็นวันจัดเตรียมสิ่งของเครื่อง
ไทยทาน พวกผู้ชายก็จะจัดการจักตอกสาน “ก้วย”
(ตะกร้า) ไว้หลาย ๆ ใบ บางครอบครัวอาจจะทำ
หลายสิบลูก แล้วแต่ศรัทธาและกำลังทรัพย์จะอำนวย
ให้ ทางฝ่ายผู้หญิงก็จะจัดเตรียมห่อของกระจุกกระจิก
เช่น ข้าวสาร พริกหอม กระเทียม เกลือ กะปิ ปลา ร้า
ขนมข้าวต้ม และอาหาร เช่น ห่อหมก (ทางเหนือ
เรียกห่อนึ่ง) ขึ้นปิ้ง (เนื้อย่าง) เนื้อเค็ม หมาก เมี่ยง บุหรี่
ไม้ขีดไฟ เทียนไฟ สีย้อมผ้า ผลไม้ต่างๆ เครื่องใช้
สอยต่างๆ ตามแต่ศรัทธาและฐานะ สิ่งของต่างๆ
เหล่านี้จะบรรจุลงในก้วยซึ่งกรุด้วยใบตอง หรือ
กระดาษสีต่างๆ เมื่อจัดการบรรจุสิ่งของต่างๆ ลงใน
ก้วยเรียบร้อยแล้ว ก็จะเอา “ยอด” คือสตางค์ หรือ
ธนบัตร ผูกติดไม้เรียวเสียบไว้ “ยอด” ที่เสี้ยน ไม่
จกคิดว่าทำไฉน แล้วแต่กำลังทรัพย์และศรัทธาจะ
อำนวยให้เมื่อเตรียมสิ่งของดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว
ตอนเช้าวันรุ่งขึ้นในวันทาก้วยสลาก เขาก็จะใช้เด็กลูก
หลานเอาเสื่อไปปูที่ลานวัดหรือตามศาลาบาตร และ
เอาก้วยสลาก ไปวางเรียงไว้เป็นแถวๆ ส่วนผู้ใดผู้
แก่ก็จะจัดเตรียมขัน (พาน) ข้าวตอกดอกไม้ธูปเทียน
ถือขัน (พาน) ไปวัดกันเป็นหมู่ๆ บ้างก็จะมีลูกหลาน
ไปด้วยส่วนพวกหนุ่มๆ สาวๆ ก็ไปเหมือนกัน ส่วนมาก
ไปกันเกือบหมดทั้งครอบครัว เพราะถือว่าการ ทาน
สลากภักดีนี้มีอานิสงส์มากและจะได้ช่วยกันเอา “ก้วย
สลาก” ไปถวายพระในเวลาที่มีการเรียก “เส็นสลาก”

การทาก้วยสลากในภาคเหนือ มีการ
ผิดแผกแตกต่างกันไปบ้างเล็กน้อยตามความนิยมใน
ท้องถิ่น แต่พิธีไม่ผิดกัน เพียงแต่การเรียกชื่อเท่านั้น เช่น
ที่บ้านทุ่งแดง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ มีการ
ทาก้วยสลากที่เรียกว่า “สลากพระอินทร์” ที่บ้าน

ประตูป่าบ้านปิง และอุโมงค์ในเขตอำเภอมืองลำพูน
จังหวัดลำพูน ก็จะมีการทาก้วยสลากเรียกว่า “สลาก
ย้อม” สลากย้อมนี้ผู้ถือถวายทานมักเป็นหญิงสาว
โสทรบริสุทธ์ กล่าวคือ หญิงสาวจะต้องเก็บหอมรอม
รับเงินทองไว้ ตั้งแต่เริ่มเข้าสู่ยุวสาวนับเป็นเวลาแรมปี
เมื่อได้เงินทองพอสมควรและเป็นสาวเต็มตัวแล้ว

ขณะที่ตำบลนั้นมีการทาก้วยสลากจะต้อง
เตรียมสลากย้อมไว้ทำบุญด้วย สลากย้อมนี้จะทำ
เป็นต้นไม้ หรือกิ่งไม้สูงประมาณ 4-5 วา มีร่มกาง
ที่ปลายยอด ลำต้นสลากจะมีฟางมัดเป็นก่าๆ เพื่อ
จะได้ปักไม้และเครื่องใช้ไทยทาน ซึ่งมีผลไม้อาหาร เช่น
กล้วย อ้อย ส้มโอ ขนมต่างๆ และมีเครื่องนอน
เครื่องเงิน เครื่องทอง เช่นเดียวกับการทาก้วยสลากโชค
ซึ่งสลากโชคบางทีก็ทำเป็นต้นไม้ หรือกิ่งไม้ก็มี การ
ทาก้วยสลากย้อมของหญิงสาวในตำบลดังกล่าวนี้ ซึ่ง
ส่วนมากเป็นพวกไทยยอง ไทยยองกับไทยลื้อเป็น
พวกเดียวกันที่เรียกว่าไทยยองนั้น เรียกตามชื่อ
บ้านเมืองเดิมของพวกไทยลื้อกลุ่มนี้คือเมืองยอง จึง
ไทยยอง ก็เพราะมีความนิยมมาแต่อดีตว่า หญิงสาว
ผู้ใดที่ยังไม่ได้ทาก้วยสลากย้อมก็ยังไม่ควรแต่งงานมี
ครอบครัว ต่อเมื่อทาก้วยสลากย้อมแล้วจึงจะมี
ครอบครัวได้ ชีวิตการครองเรือนก็มีความสุข
ความเจริญ ในจังหวัดลำพูน จะมีการทาก้วยสลากภักดี
หรือ “ทาก้วยสลาก” ที่วัดพระธาตุหริภุญชัย เป็น
ประจำทุกปี ในเดือน 12 เหนือ (เดือน 10 ได้) ขึ้น 15
ค่ำ และจัดเป็นงานใหญ่ทุกปี เมื่อทาก้วยสลากภักดีที่วัด
นี้แล้ว วัดอื่นจึงจะจัดได้ ส่วนตามจังหวัดอื่นๆ ใน
ภาคเหนือ ก็มีการจัดเป็นประจำปี ซึ่งพิธีการก็ไม่
มีอะไรผิดแปลกแตกต่างกัน

ข้อมูลประกอบ

มณี พยอมยงค์, ประเพณีสิบสองเดือน
ล้านนาไทย, 2537

จักรพงษ์ คำบุญเรือง

jakpong@chiangmainews.co.th